

Turfolk og kamera.

Av ingeniør G. Schulerud.

TURISTFORENINGENS formann har bedt mig skrive litt om fotografi i årboken, ut fra den tanke at et slikt emne ikke vilde være så helt malplasert i denne utmerkede publikasjon. Jeg kan da også være enig med ham i det, men jeg er ikke så sikker på om han har truffet det heldigste valg med hensyn til skribent. Imidlertid yder jeg gjerne et lite offer til turistforeningen og til min hobby fotografien, og klemmer iveri så godt jeg kan.

Med turfolk mener jeg dem som på sine ben vandrer ut i skog og mark og fjell i feriene — og om søndagene med for den saks skyld; og jeg bruker uttrykket kamera istedenfor fotografiapparat fordi det er kortere, vi har jo likevel ikke noe treffende norsk ord for dette instrument.

Kameraet får hvert år som går en stadig større utbredelse blandt publikum, og dermed også blandt turfolket. I gamle dager, hvilket fotografisk sett kan settes til omkring århundreskiftet, fantes det allerede entusiaster som trosset møie og besvær og drog med sig store og tunge platekameraer på tur langt til fjells, som på de utroligste steder og måter måtte vite å skaffe sig provisoriske mørkerum bare for å skifte plater, og for hvem bare det fotografiske utstyr kunde være bør nok for en mann. Men de gjorde det da, og ære være dem for det. De var drevet av den rette glød, de måtte virkelig ha rede på hvad de holdt på med; de forholdsvis få plater de kunde orke å dra med måtte utnyttes effektivt.

Hvor ganske anderledes er det ikke blitt med dette i våre dager. Den fotografiske industri formelig spy ut kameraer i alle mulige utgaver, til priser fra noen få kroner oover til ett tusen og mer. Og rullefilmen, dette lette og bekvemme materiale, som først har gjort massefotograferingen mulig, får vi nu i hastigheter som langt overstiger hvad man bare for 10—20 år siden våget å drømme om.

Overalt finner man fotografiske forretninger eller fotografer som fremkaller, kopierer og forstørrer for det fotograferende publikum, under mottoet: «Trykk på knappen, og vi besørger resten».

Følgen av alt dette er naturlig nok at kameraet er blitt et allemanns eie, hvem som helst kan jo «trykke på knappen» og levere inn sin film til fremkalling. Men stort sett har jeg inntrykk av at entusiasmen ikke er tilstede slik som den måtte være det i gamle dager, interessen stikker ikke dypt. Det hele er blitt for lettvent; eller folk *tror* det er så lettvent, de tror øiensynlig virkelig at det ikke kreves mere av en amatørfotograf enn å kunne trykke på knappen, uten kunnskaper om hvad og hvorfor. Men resultatet av dette trykk, som altså de fotografiske forretninger har påtatt sig «å gjøre resten med», viser sørgelig ofte hvilken misforståelse dette er. Det må beklagelig nok være berettiget å snakke om manglende kamerakultur. Jeg har enkelte ganger hatt anledning til å se og å være med å bedømme hvad som er blitt sendt inn til fotokonkurranser i aviser, og også ellers sett mengder av amatørfotos, og jeg må dessverre si at gjennemsnittet av billedene røber slurv og ukyn-dighet: Massen har ikke lært å bruke kameraet på rette måte, og kjenner ikke kravene til et godt fotografi. Litt oppdragelse her kan vist ikke være av veien.

Det vil vel ikke være urimelig å tro at alle som fotograferer er interessert i å få gode bilder. Og det koster ikke mere å ta gode bilder enn dårlige, det koster heller *mindre* når en regner i penger; men det koster riktignok litt mere av omtanke og omhu, og så at en gjør sig den umake å sette sig inn i de elementære fotografiske begreper. Alle kan opnå å ta jevnt gode fotografier av det som en kaller for erindringsbilleder; men forutsetningen for det er at de skaffer sig det nødvendige kjennskap til sitt kamera, blir helt fortrolig med alle håndgrep; at de vet hvad brennvidde, lysstyrke på objektivet og blenderåpning vil si, og at de vet hvordan eksponeringstiden i et gitt tilfelle må omstilles efter blenderåpningen. De må ikke glemme avstandsinstillingen, at det er noget som heter dybdeskarphet, som er avhengig av blenderåpning og avstandsinstilling. Endelig bør De kjenne litt til filmen, forskjellen på pankromatisk og ortokromatisk film, og gulfilerets virkning. Dette er tilsammen ting som håndbøker og praktiske rådgivere gir grei

veiledning om, slike som De får i de fotografiske forretninger, som også gjerne yder service i så måte. Det vilde derfor være forfeilet å gå noget nærmere inn på disse ting her; jeg vilde bare sette fingeren på hvad som nu ansees som minimum av grunnlag å bygge på for den som virkelig vil få utbytte av sitt kamera.

Jeg vil naturligvis ikke skjære alle over en kam, jeg vet at det er mange hederlige undtagelser. Det fotograferende publikum kan vel stort sett deles i 3 kategorier: De pasjonerte amatørfotografer, de «Ekte», som har adoptert fotografien som hobby, og som såvidt mulig gjør alt arbeide selv. Som nr. 2 kommer de som er omhyggelige og påpasselige, og som innser at det i dette stykke som i alt annet gjelder å ha litt greie på hvad det er de holder på med. Og så kommer da til slutt den største gruppe, det er de som knipser iveri mere eller mindre på slump, og hvis bilder da også som regel er preget av slumpen. Det er denne gruppe som kan trenge litt oppdragelse og tilegne sig litt kamerakultur. Når mange av knipserne tilsynelatende ofte er svært fornøiet med sine fotografier, så må det vel være fordi de er temmelig beskjedne i sine fordringer. Eller også er de ikke på det rene med hvilke krav som må stilles til det gode billede:

Billedet må være skarpt, på den avstand objektivet er innstillet på må alle konturer være skarpe, ikke lodne eller dobbelte; jo mindre format, desto større fordringer til skarpheten. Den alt overveiende årsak til uskarphet er bevegelse av kameraet i eksponeringsøyeblikket; skjelhendthet eller uvørent trykk på utløseren er en av de store skjødesynder. Særlig utsatt for den slags uskarphet er bilder tatt med de billige bokskameraer, som arbeider med forholdsvis langt «Øieblikk». Med innstillbar tid på lukkeren bør en ikke bruke lengere tid enn $\frac{1}{50}$ sek., helst $\frac{1}{100}$, hvis lysforholdene tillater det. Uskarphet virker alltid irriterende, det ødelegger mangan gang et ellers godt billede, og er kilde til megen ergrelse. Derfor er det så uhyre viktig at en legger sig på sinne dette med å holde kameraet absolutt stødig, og for de særlig skjelhendte å bruke kortest mulig øieblikk. — En annen slags uskarphet er den som skyldes feil avstandsinstilling, billedet blir skarpt på galt sted, f. eks. uskarpe personer i forgrunnen, mot en skarp bakgrunn. Husk på avstandsinstillingen, og vær opmerksom på, at jo nærmere

motivet befinner sig, og jo større blender man bruker, desto nødvendigere er det å stille inn på riktig avstand.

Billedet må være bent, linjer som i motivet er horisontale eller vertikale bør mest mulig være parallelle med billedets kanter; det tar sig dårlig ut når en vannflate fremstiller sig som et skråplan. Hold kameraet bent.

Filmen må være noenlunde riktig eksponert. For meget og for litet skjemmer alt, men i fotografien er det især det som er for litet som ødelegger. Ved undereksponering forsvinner detaljene i skyggene helt, og ingen er istand til å trylle dem frem i bildet; en måtelig overeksponering derimot gjør i almindelighet ikke så stor skade. Heldigvis har de fleste films, bortsett fra farvefilmen, et temmelig stort eksponeringsspillerum, man har forholdsvis meget å gå på. For bestemmelse av eksponeringstiden kan en bygge på erfaringen, bruke tabeller eller eksponeringsmålere. Erfaringen er usikker og kan under uvante lysforhold slå helt klikk; tabellene gir ganske bra holdepunkter, men det sikreste er de elektriske eksponeringsmålere, som ved farvefotografering er så å si det eneste brukbare. Disse elektriske lysmålere er dessverre nokså dyre, men de vil utvilsomt betale sig i lengden, idet ingen film da skulde behøve å bli spolert på grunn av feileksponering.

Dette var de *tekniske* krav til et godt fotografi, og dem skulde det igrunnen ikke falle så svært vanskelig for nogen å greie å oppfylle, når de bare legger godviljen til. Det er ikke så mange ting en har å huske på, men de må gå en i blodet: Før optagelsen bestemmes eksponeringsfaktorene under bruk av de hjelpemidler en råder over, og eksponeringstid og blender innstilles; vil en bruke gulfiler, settes dette på, og eksponeringstiden korrigeres efter filterets styrke og hvad slags film som brukes; avstanden bedømmes eller skrives op, og innstilles på kameraet; lukkeren spennes, på de kameraer hvor dette må gjøres. Under optagelsen holdes kameraet bent og så stødig som mulig, med motivet innstillet i søkeren, lukkeren trykkes ned med et jevnt og rolig trykk. Efter optagelsen spoles filmen om til neste billede, hvis en ikke har av de kameraer hvor omspolingen skjer automatisk sammen med spenning av lukkeren. Det gjelder å holde sig til en bestemt regel her, hvis en vil undgå de kjedelige dobbelteksponeringer, som alltid har en tendens

til å gå ut over de beste billedene. Skifting av filmspole må aldri skje i direkte sollys, men i så dempet belysning som mulig; lyset kan meget lett trenge inn langs kantene og ødelegge filmen nok så langt innover.

Det gode bilde er imidlertid ikke kjennetegnet bare ved det teknisk riktige, det må også ha et *innhold*; og her er det at den enkelte fotografers interesse, smak og fantasi får sitt spillerum. I denne forbindelse er det at jeg spesielt vil snakke litt om turfolkets omgang med kameraet. Mere enn nogen annen er det vel turfolket som hører sammen med kameraet, ingen kan ha slik glede av det som dem, og neppe nogen har slike anledninger som dem til å bringe med sig hjem de gode bilder. Kameraet er da også gått inn så å si som en del av utstyret. Det moderne kamera er lett, krever liten plass, og av film kan en uten å bekymre sig om vekten ta med nok til hundreder av optagelser. En kan da nesten ikke tenke sig et følge på 3—4 stykker dra ut på tur uten at minst én av dem har med sig kamera; turen kan likesom ikke riktig ansees som avsluttet før en har sett billedene; og siden, når en har fått anbragt billedene i et album, kan hele turen leves op igjen, — og andre kan få være med og dele gleden. Men forutsetningen må være at det er gode bilder, ikke bare teknisk, de må også fortelle noget, være karakteristiske både for deltagerne og for landskapet som turen har gått igjennem. En god serie av bilder fra en fottur bør bestå av en passe blanding av genrebilder og landskaper. Genrebildet skal egentlig være kjennetegnet ved en handling, men jeg bruker her betegnelsen om alle bilder hvor personene dominerer, enten de nu foretar sig noe eller ikke.

En almindelig feil ved disse genrebilledene er at de er stivt opstillet, at alle de optrædende på liv og død skal ha sin opmerksomhet henvendt på fotografen eller kameraet. Det gjelder om å skape mest mulig variasjon her; det vil som regel bekrefte sig at de morsomste og beste bilder er de som blir tatt ubemerket. En må ikke gjøre for stort nummer utav fotograferingen, det er god sport i å luske rundt og knipse sine venner i karakteristiske situasjoner mens de ikke aner at de blir fotografert. Det er ingen grunn til at en skal se sine kamerater en face på alle billedene; ta ved en passe anledning et godt gruppebilde av dem, eller gjerne enkeltportret-

ter; dette eller disse, helst i litt forstørret utgave kan det da passe å sette forrest i serien i albumet, så kan en se hvem som har vært med. De efterfølgende bilder skal vise dem i aktivitet, i mest mulig varierte situasjoner. Vær ikke redd for å fotografere «Rygg-tavla» på dem, som f. eks. når de står og nyder en utsikt; nytt på i det øieblikk de nettop har slengt sig ned for å ta en røik og en pust i bakken; knip dem mens de studerer kartet, vader en elv, går over en klopp o.s.v. Et par magnesiumpatroner i sekken kan komme godt med, så en kan få med et hyggelig interiør med selskapet sittende rundt peisen f. eks. — På den annen side må en ikke gå til den motsatte ytterlighet, og på liv og død undgå å la sitt kamera se ens venner i ansiktet; men kom bort fra den stive og kjedelige opstilling, hvor alle bare er optatt med å ta sig best mulig ut. Forsøk å la billedene gjenspeile de skiftende sinnstemninger, velvære, glede, skuffelse over været, skadefryd over en annens små uhell o.s.v. — Personene i genrebildet må befinne sig på passe avstand, som regel bør hele skikkelsen være med, og da kan vel 3—5 meter

«Kokerast».

ansees som passe; men nærbilleder tatt på 1—2 meter kan naturligvis også forekomme. I almindelighet vil en plassering av den eller de optredende litt ut til siden i bildet være heldig; særlig hvis de er i bevegelse fra den ene eller den annen kant, bør det være mere plass foran enn bak dem. Som et brukbart eksempel på et genrebillede fra turfolkets verden kan tjene «Kokerast»: Se for en koselig, fredelig stemning, kokestedet med kasserollen, og en lett blå røk op fra varmen, kaffekjelen henger ved siden av og venter; de to sitter der og er bare optatt med sitt, uten tanke på noe kamera; hele vitsen ved billedet vilde ha vært borte hvis de hadde sittet og stirret inn i kameraet; legg merke til hvordan figurene er plassert i bildet.

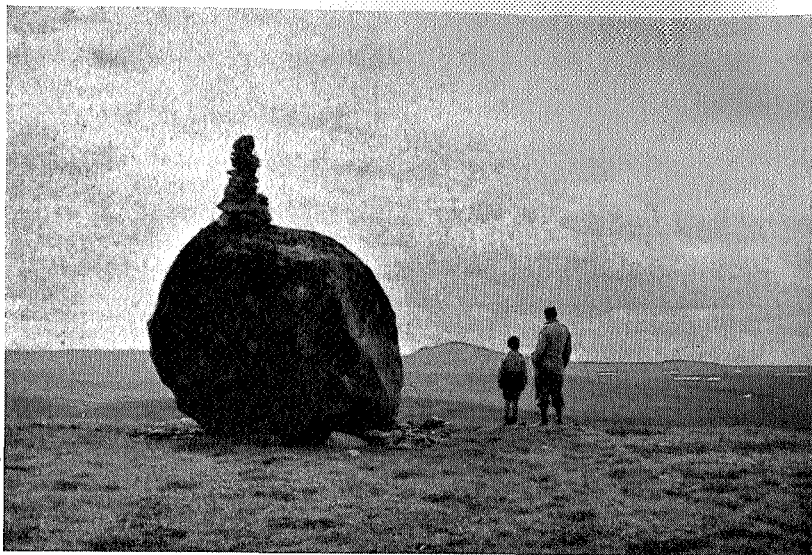
Landskapet er meget taknemlig å arbeide med i vår rike og avvekslende natur, og ingen har som turfolket anledning til i sine bilder å skildre vårt herlige land. Fjell og vidde, dal og li, skogtjern og fjellvann byr på en uendelig mangfoldighet av motiver. Fotturisten søker bort fra vår tids motoriserte og forjagede tempo; for vandreren jager ikke landskapet forbi med 60—80 kilometers fart, han får tid til å fordype sig i og å nyte naturen; alle detaljer i landskapets langsomt skiftende karakter innprenter sig i hans øie og sinn. Og har han så med sig et kamera, har han en ledsager hvis øie i motsetning til menneskets har evnen til å bevare og festne disse inntrykk, og som i bilder gir en avglans av alt det vakre ute i naturen. Dette må turfolket ikke forsømme å benytte sig av. Men også for landskapsbilder er det visse regler som fotografen bør ha for øie; det har vært skrevet tykke bøker bare om landskapsfotografering, og det nytter ikke å fordype sig stort i dette i en kort artikkel. Enkelte ting kan det dog være umaken verd å berøre. Ved almindelig fotografering i sort—hvitt må en ikke la sig blende av farvene; disse kommer først til sin rett på farvefilmen, som er et kapittel for sig. Husk at det er spillet av lys og skygge som tegner bildet i sort—hvitt. Vær opmerksom på at vide utsikter uten forgrunn ikke gjør sig på fotografier, det bør være med helst både forgrunn og mellemgrunn for å gi perspektivet, vidden. Jeg har her tatt med bildet «Fra Øiongen i Ålen», som viser dette. Det er et rent landskapsbillede, en utsikt med en markert forgrunn. Den forreste, store stenen er plassert litt ut til siden;

Fra Øiongen i Ålen.

stenen bakenfor gir balanse på motsatt side, samtidig som den leder blikket innover i bildet. Mennesker eller dyr kan med fordel brukes som staffasje i landskapsbilder; de må da ikke dominere slik at de trekker oppmerksomheten for meget vekk fra landskapet, og fremfor alt ikke være optatt av kameraet. Slik staffasje kan ofte også tjene som målestokk, som f. eks. i bildet «Utsikt mot Forellhogna»; her vilde en ikke få det rette begrep om rullestenens dimensjoner hvis en ikke hadde noget å sammenligne med; det kan også her være verd å legge merke til at stenen ikke er plassert midt i bildet.

Skyer på himmelen er litt av en nødvendighet; iallfall må det sørges for at himmelen ikke blir kritthvit uten detaljer; her er det at gulfilteret har sin store betydning, det holder tilbake de blå stråler, og lar skyene komme mere til sin rett. Solskinn fra en klar blå himmel er ikke fotografisk sett det beste vær. Meget stemningsfulle bilder kan en undertiden få selv i regnvær og skodde; særlig virkningsfulle bilder kan en få i morgentåke idet den oppløser sig i solvarmen. Idet hele tatt er de tidlige morgentimer den ideelle tid for fotografering; bra er også ettermiddagen, når skyggene blir len-

Utsikt mot Forellhogna.

gere, mens middagstiden med høi sol er den minst heldige tid.

De små, fine detaljer i landskapet er heller ikke å forakte, slik en så ofte finner dem især langs bekker og myrsig; blomster og myrull er meget takknemlige objekter for kameraet. «Fjellbekkidyll» er et eksempel på denne slags motiver.

Til slutt vil jeg nevne et felt som kan være av stor interesse, og som turfolket gjerne kan være opmerksomme på å ta med; det er den karakteristiske bebyggelse i de strøk av landet som de bærer med sitt nærvær. Et gårdsinteriør, kanskje med et morsomt gammelt stabbur, en løe her, en seterstue der; fotografer også gjerne folket med, helst i aktivitet med sitt arbeide, på slåtten, i seterbruket o.s.v. Alt dette kan bli bilder av kulturhistorisk interesse, som en aldri vil angre på å ta med.

I det hele tatt vil kameraet som ledsager, og brukt på rette måte, gi dobbelt glede og utbytte av turen. Men (her er altså et lite men), all denne fotografering krever selvfølgelig sin tid, og jeg tror det i denne forbindelse kan være på sin plass med et så å si dobbeltsidig råd: Til ham eller henne med kameraet vil jeg si: Vær ikke alt for

«Fjellbekkidyll».

omstendelig, bruk ikke lenger tid enn nødvendig når kameratene står og venter; kameraet bør helst bæres i rem, ikke i sekken, aller best er de såkalte beredskapsvesker; gulfilter, eksponeringsmåler og annet hjelpeutstyr bør også bæres lett tilgjengelig.

Og til dem som står og venter: Vær litt tålmodig med fotografen, la ham få den tid han trenger, innen rimelige grenser. —

Jeg har her forsøkt å gi noen spredte råd og vink, vesentlig beregnet på dem som bare trykker på knappen. Jeg har ikke sett det som min oppgave å gi noe detaljert kurs i fotografisk optikk og teknikk, jeg har bare villet peke på at det kreves visse forutsetninger også for å trykke på knappen, for den som venter at den fotografiske forretning skal få noget ut av «Resten». Dette gjelder ikke minst for turfolket i Norge, som har verdens rikeste og mest avvekslende natur å hente sine bilder fra. Gjør dere litt umak for at disse bilder skal bli gode.

G. SCHULERUD